

BEHEERPLAN NAZORG BODEMSANERINGSLOCATIES

Projectcode

LA091013

Versie

Definitief

Datum

1 december 2009

Opdrachtgever:

BEHEER BUITENRUIMTE

W.G.Kovács

Paraaf Opdrachtgever:

Opstellers:

J.M.P. Martens

J.A.T. Zondag

Paraaf Opstellers:

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting	4
2.	Inleiding	5
2.1	Aanleiding voor het beheerplan	5
2.2	Doelstelling van het beheerplan	5
2.3	Wat omvat het beheerplan niet	5
2.4	Leeswijzer	5
3.	Juridisch kader	6
3.1	Inleiding	6
3.2	Bodem	6
3.2.1	Wet Bodembescherming (Wbb)	6
3.2.2	Beleidsvernieuwing bodemsanering	6
3.2.3	Nota Gezamenlijk Bodemsaneringsbeleid	7
3.2.4	Verordening bodemsanering Rotterdam	7
3.2.5	Beleid aanpak nazorg bodemsaneringlocaties in Rotterdam	7
3.3	Kwaliteitsborging: beoordelingsrichtlijnen en protocollen	7
3.3.1	Algemeen	7
3.3.2	BRL SIKB 6000 en VKB-protocol 6004 Milieukundige begeleiding van nazorg	7
3.3.3	BRL SIKB 7600 Nazorg door Nazorgorganisaties	8
3.3.4	Certificering voor BRL SIKB 7600	8
4.	Areaal	9
4.1	Inleiding	9
4.2	Aantal nazorgplichtige bodemsaneringlocaties	9
4.3	Ontwikkeling omvang areaal	10
4.4	Andere typen locaties	10
5.	Nazorgproces en beheerstrategie	11
5.1	Inleiding	11
5.2	Nazorgproces	11

5.3	Overdracht naar beheerfase	12
5.4	Beheerstrategie	12
5.5	Beheerdoelen	13
5.6	Typen beheer	13
5.7	Onderhoud van de nazorgvoorzieningen	14
6.	Organisatie	15
6.1	Inleiding	15
6.2	Taken en verantwoordelijkheden tijdens de beheerfase	15
7.	Financiën	16
7.1	Inleiding	16
7.2	Kosten	16
7.3	Dekking	16
	Begrippenlijst	18
	Bijlage 1 Gemeentelijke nazorglocaties bodemsanering	20
	Bijlage 2 Schatting nazorgkosten	21

1. Samenvatting

De nazorg van gemeentelijke bodemsaneringslocaties is sinds 1 november 2002 als beheertaak ondergebracht bij de sector Buitenruimte van Gemeentewerken Rotterdam. Net als voor alle andere beheertaken wordt voor deze beheertaak een beheerplan opgesteld. Dit beheerplan dient als kader om de beheertaken op nazorggebied langjarig te kunnen uitvoeren.

Het beheerplan nazorg bodemsaneringslocaties beschrijft de manier waarop de gemeentelijke nazorglocaties worden beheerd. Het plan bevat: het vigerende beleid, een overzicht van het areaal aan te beheren locaties, een beschrijving van het nazorgproces en beheertaken, een overzicht van de organisatie, een raming van de benodigde beheer- en uitvoeringskosten en de bijbehorende financiële dekking. Daarmee wordt in het plan de basis gelegd voor de continuïteit van het beheer van de gemeentelijke nazorglocaties en het kader aangegeven voor de op te stellen jaar- en meerjarenplannen.

2. Inleiding

2.1 Aanleiding voor het beheerplan

De nazorg^{1*} van gemeentelijke bodemsaneringslocaties is sinds 1 november 2002 als beheertaak ondergebracht bij de sector Buitenruimte van Gemeentewerken Rotterdam (afdeling Beheer Buitenruimte / Leidingenbureau & Beheer Ondergrond). Net als voor alle andere beheertaken wordt voor deze beheertaak een beheerplan opgesteld. Dit beheerplan dient als kader om de beheertaken op nazorggebied langjarig te kunnen uitvoeren.

2.2 Doelstelling van het beheerplan

Het beheerplan nazorg (bodemsaneringslocaties) beschrijft de manier waarop de gemeentelijke nazorglocaties worden beheerd. Het beheerplan bevat:

1. het vigerende beleid;
2. een overzicht van de te beheren locaties;
3. de inhoudelijke beheertaken;
4. een beschrijving van de organisatie;
5. een raming van de benodigde beheer- en uitvoeringskosten.

Daarmee wordt in het plan de basis gelegd voor de continuïteit van het beheer van de gemeentelijke nazorglocaties en het kader aangegeven voor de op te stellen jaar- en meerjarenplannen.

2.3 Wat omvat het beheerplan niet

Het beheerplan is niet bedoeld voor het beheer van de nazorglocaties die in particulier eigendom zijn.

2.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 3/*Juridisch kader* wordt een overzicht gegeven van de relevante wetgeving en beleid op nazorggebied. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4/*Areaal* een schatting gegeven van het aantal te beheren nazorglocaties. In hoofdstuk 5/*Nazorgproces en beheerstrategie* wordt aangegeven hoe het nazorgproces verloopt en wat wordt verstaan onder het beheer van nazorglocaties. Daarna wordt in hoofdstuk 6/*Organisatie* beschreven hoe in Rotterdam de nazorg is georganiseerd. Als laatste wordt in hoofdstuk 7/*Financiën* beschreven hoe de kosten van de nazorg van bodemsaneringslocaties zijn gefinancierd.

¹ Op pagina 21 is een begrippenlijst opgenomen, waarin termen als nazorg zijn gedefinieerd. Termen die in de begrippenlijst worden verklaard, zijn in dit beheerplan aangemerkt met een *.

3. Juridisch kader

3.1 Inleiding

Het vigerende bodembeleid in Rotterdam is gebaseerd op landelijke wetgeving en provinciaal beleid, uitgewerkt voor de Rotterdamse locale situatie. In dit hoofdstuk wordt hiervan een overzicht gepresenteerd. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de landelijk vastgestelde kwaliteitsregels waaraan de partijen die zich met nazorg bezighouden moeten voldoen.

3.2 Bodem

3.2.1 Wet Bodembescherming (Wbb)

In de Wbb is de verplichting tot nazorg na sanering verankerd. Indien na een bodemsanering restverontreiniging in de bodem is achtergebleven en in de saneringsevaluatie is aangegeven dat gebruiksbepalingen* of milieubeschermdende maatregelen noodzakelijk zijn, wordt door degene die de bodem heeft gesaneerd een nazorgplan opgesteld waarin deze bepalingen in het gebruik of de milieubeschermdende maatregelen worden beschreven. Het nazorgplan bevat tevens een begroting van de kosten van de maatregelen. Het nazorgplan moet worden goedgekeurd met een beschikking op het nazorgplan door het bevoegde gezag (Gemeente Rotterdam). De inhoudelijke toetsing van alle rapporten, verslagen en plannen opgesteld in het kader van de Wbb is in Rotterdam gedelegeerd aan de DCMR Milieudienst Rijnmond. De DCMR kan nadere voorschriften opnemen in de beschikking op het nazorgplan.

De eigenaar, erfpachter of gebruiker van de locatie waar sprake is van een restverontreiniging moet de bepalingen in het gebruik van de bodem die zijn beschreven in het nazorgplan in acht nemen. Degene op wiens naam de beschikking staat is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de maatregelen die in het nazorgplan zijn beschreven.

3.2.2 Beleidsvernieuwing bodemsanering

Het karakter van de bodemsanering is de afgelopen jaren veranderd: van volledige verwijdering van verontreinigingen, naar gedeeltelijke verwijdering afgestemd op de functie van de locatie, naar risicogericht saneren waarbij de risico's voor mens en milieu uitgangspunt zijn voor de saneringsinspanning. Consequentie is dat de bodemsaneringsoperatie steeds meer het karakter krijgt van een bodembeheeroperatie, met als resultaat:

- Langdurige beheersituaties van ernstige (mobiele*) verontreinigingen die in de huidige situatie geen acute risico's opleveren en waar thans ook geen bouw-/ontwikkelingsplannen bestaan op grond waarvan ingrijpen noodzakelijk is;
- Langdurige extensieve saneringstrajecten van ernstige mobiele verontreinigingen, waarbij gestreefd wordt naar een stabiele eindsituatie (binnen maximaal 30 jaar), of waarbij IBC-maatregelen* zijn getroffen die langdurig in stand moeten worden gehouden;
- Als de bodem weliswaar verontreinigd is maar er geen sprake is van een risicovolle situatie, hoeft alleen te worden voldaan aan de eis dat de kwaliteitsgegevens van de bodem voor iedereen kenbaar zijn en dat men zich bij eventueel grondverzet houdt aan het door de gemeente vastgestelde beleid.

3.2.3 Nota Gezamenlijk Bodemsaneringsbeleid

In deze nota van de provincie Zuid-Holland en de gemeenten Den Haag, Dordrecht, Leiden, Rotterdam, Schiedam wordt aangegeven op welke wijze de bodemsaneringsoperatie zal worden uitgevoerd. Als saneringsdoelstelling worden eindsituaties nagestreefd waarbij zo weinig mogelijk nazorg nodig is.

3.2.4 Verordening bodemsanering Rotterdam

De landelijke wetgeving en het provinciale bodemsaneringsbeleid zijn voor het Rotterdamse grondgebied praktisch uitgewerkt in de Verordening bodemsanering Rotterdam 2009 (door de gemeenteraad vastgesteld op 11-06-09 en in werking getreden met ingang van 25-06-09). Met betrekking tot nazorg zijn onder andere voorwaarden opgenomen waaraan een nazorgplan moet voldoen.

3.2.5 Beleid aanpak nazorg bodemsaneringlocaties in Rotterdam

In het beleidsvoorstel aanpak nazorg bodemsaneringlocaties in Rotterdam geeft de DCMR eenduidige richtlijnen met betrekking tot noodzaak en invulling van nazorg van restverontreinigingen van saneringen (zowel al uitgevoerde als toekomstige saneringen). Voor de nazorg van immobiele restverontreinigingen (leeflaagsaneringen) wordt aangegeven dat een (laagfrequente) controle alleen nodig is wanneer de beschadiging van de leeflaag* kan leiden tot een onaanvaardbare situatie.

Voor de nazorg van mobiele restverontreinigingen wordt aangehaakt aan de indeling van restverontreinigingen volgens het rapport 'doorstart A-5'. De nazorg van mobiele restverontreinigingen moet per locatie worden uitgewerkt in een monitoringsplan (trede 2 en 3) of in een nazorgplan (trede 4 en 5) dat moet worden goedgekeurd door de Toetsingscommissie bodemsanering Rotterdam (DCMR). Degene die de bodemverontreiniging saneert is verantwoordelijk voor het opstellen van het monitorings- of nazorgplan.

3.3 Kwaliteitsborging: beoordelingsrichtlijnen en protocollen

3.3.1 Algemeen

De KWALIBO-regeling* stelt eisen aan kwaliteit en integriteit, die in de vorm van certificerings-eisen worden verwoord in beoordelingsrichtlijnen (verder BRL genoemd). In de BRL staan algemene eisen waaraan bodemintermediairs moeten voldoen. De praktische uitwerking van de BRL is vastgelegd in protocollen.

De beoordelingsrichtlijnen en protocollen die van toepassing zijn op nazorg zijn:

- de BRL SIKB 6000 "Milieukundige begeleiding (water)bodemsaneringen en nazorg"
- het daaruit voortkomende VKB-protocol 6004 "Milieukundige begeleiding van nazorg" (verder VKB 6004 genoemd) en
- de BRL SIKB 7600 "Nazorg door nazorgorganisaties" (verder BRL 7600 genoemd).

3.3.2 BRL SIKB 6000 en VKB-protocol 6004 Milieukundige begeleiding van nazorg

Het VKB-protocol 6004 is sinds 1 juni 2007 van kracht en maakt onderdeel uit van het

certificatieschema BRL SIKB 6000 “Milieukundige begeleiding (water)bodemsaneringen en nazorg”. Met ingang van 1 juni 2008 moeten bedrijven die veldwerkzaamheden willen uitvoeren op nazorglocaties gecertificeerd zijn. Het protocol is van toepassing bij de uitvoering van nazorg bij land- en waterbodemsaneringen zoals aangegeven in de Wbb. Uitgangspunt bij dit protocol is een door het bevoegde gezag goedgekeurd nazorgplan. Het protocol bevat de beschrijving van de eisen waaraan de milieukundige begeleiding bij nazorg moet voldoen. Het betreft geen inhoudelijke eisen. Deze liggen vast in het nazorgplan en in de daarop afgegeven beschikking. Het Ingenieursbureau van Gemeentewerken Rotterdam is gecertificeerd voor dit protocol.

3.3.3 BRL SIKB 7600 Nazorg door Nazorgorganisaties

De BRL 7600 is een onderdeel van het certificatieschema voor de nazorg van alle soorten bodemsanering die worden uitgevoerd op grond van de Wet bodembescherming (Wbb), nadat het saneringsdoel is bereikt. Onder de certificatie valt het gehele proces van de uitvoering van de nazorg, nadat contractvorming is afgerond. Het gaat dus om de fase waarin een nazorgorganisatie de afgesloten contracten uitvoert en waarin die organisatie het financiële beheer en de organisatorische setting zodanig moet hebben geborgd en verankerd, dat nakoming van de contracten is verzekerd.

Het uitgangspunt bij deze BRL is een door het bevoegde gezag goedgekeurd nazorgplan. Eindproduct van het proces is een beschrijving van de nazorgactiviteiten vastgelegd in een nazorgrapportage. Zodra van toepassing wordt een onderbouwd voorstel gedaan om de nazorg op een locatie te beëindigen.

De BRL SIKB 7600 heeft een directe relatie met BRL SIKB 2000, 6000 en 7000, de procescertificaten voor het uitvoeren van milieuhygiënisch veldwerk, milieukundige begeleiding en evaluatie en het uitvoeren van bodemsaneringen. De BRL SIKB 7600 is nog niet van kracht.

3.3.4 Certificering voor BRL SIKB 7600

Om gecertificeerd te worden volgens de BRL SIKB 7600, dient een nazorgorganisatie te beschikken over een functionerend en gedocumenteerd systeem dat is opgezet volgens en voldoet aan de NEN-EN-ISO 9001:2000 (verder ISO 9001:2000). Om certificaathouder van de BRL SIKB 7600 te worden dient te worden voldaan aan de eisen zoals gesteld in die richtlijn. De eisen uit de BRL dienen verwoord te staan in een kwaliteitssysteem waaraan de nazorgorganisatie zich conformeert en een bijbehorend kwaliteitshandboek. Om het certificaat te behouden wordt jaarlijks een audit uitgevoerd door een externe certificerende instelling. Daarnaast dient de nazorgorganisatie zelf een jaarlijkse interne audit uit te voeren.

Op basis van de laatste versie van de BRL SIKB 7600 hoeft Beheer Buitenruimte als nazorgorganisatie/beheerder van de gemeentelijke nazorglocaties (zie ook hoofdstuk 6/*Organisatie*), niet gecertificeerd te worden.

4. Areaal

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de gemeentelijke bodemsaneringslocaties waar nazorg moet plaatsvinden (het areaal of werkpakket). Vervolgens wordt een prognose gegeven hoe dit areaal zich in de komende jaren zal ontwikkelen. Als laatste wordt een beschrijving gegeven van andere typen locaties waar nazorg moet worden uitgevoerd en die mogelijk in de toekomst aan het areaal/werkpakket worden toegevoegd.

4.2 Aantal nazorgplichtige bodemsaneringlocaties

In 2001 is in opdracht van Milieubeleid Rotterdam een bijzonder inventariserend onderzoek uitgevoerd naar de nazorgplichtige bodemsaneringslocaties in Rotterdam (BIO Nazorg). In het kader van dit onderzoek is een database ontwikkeld om alle nazorgplichtige bodemsaneringlocaties binnen Rotterdam in op te kunnen slaan. Het bestand wordt regelmatig geactualiseerd. Niet alle locaties in het bestand behoren tot het areaal. In het bestand zitten namelijk ook nazorglocaties die in particulier eigendom zijn.

In tabel 1 is het totale aantal nazorgplichtige nazorglocaties opgenomen (eind 2007) gesplitst naar de verantwoordelijke organisatie (op wiens naam de nazorgbeschikking staat). Verder is aangegeven hoe groot het areaal aan gemeentelijke nazorglocaties is. In bijlage 1 is een overzichtskaart van de gemeentelijke nazorglocaties opgenomen.

Tabel 1: Nazorgplichtige bodemsaneringslocaties (eind 2007)

Organisatie	aantal
<i>Gemeentelijke locaties</i>	
CMR	67
GW	28
OBR	299
ROTEB	3
Te beheren areaal gemeentelijke locaties	397
<i>Niet gemeentelijke /particuliere locaties</i>	
Havenbedrijf	25
RET	4
WBR	4
Particulier	224
<i>Totaal aantal nazorglocaties</i>	<i>654</i>

4.3 Ontwikkeling omvang areaal

Om te kunnen beschikken over een actueel overzicht van het areaal aan nazorglocaties wordt het bestand BIO Nazorg, in opdracht van Beheer Buitenruimte, jaarlijks geactualiseerd. Daartoe worden alle beschikkingen die het bevoegde gezag in het kader van de Wet bodembescherming afgeeft gescreend op nazorgaspecten. Per jaar worden door Toetsingscommissie bodemsanering (DCMR) tussen 150 en 200 beschikkingen afgegeven die betrekking hebben op nazorglocaties. De gegevens van deze beschikkingen worden verwerkt in het bestand. Een deel betreft al in BIO Nazorg geregistreerde locaties waar nieuw onderzoek heeft plaatsgevonden, een ander deel betreft nieuwe locaties die pas gesaneerd zijn. Die verhouding ligt op ongeveer 75% (oud) / 25% (nieuw). In tabel 2 is aangegeven hoe het aantal nazorgplichtige bodemsaneringslocaties zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld.

Tabel 2: Aantal nieuwe nazorgplichtige bodemsaneringslocaties vanaf 2002

Jaar	Aantal nieuwe locaties per jaar
2002	29
2003	32
2004	61
2005	51
2006	43
2007	55

4.4 Andere typen locaties

Naast de gesaneerde bodemverontreinigingslocaties zijn er verschillende andere typen locaties waar vergelijkbare vormen van (nazorg)werkzaamheden moeten worden uitgevoerd. In de toekomst zouden deze locaties mogelijk aan het areaal/werkpakket kunnen worden toegevoegd:

- In-situ grondwatersaneringen met langdurige extensieve monitoring en beheer. Er moet een duidelijke scheidslijn getrokken worden tussen de intensieve saneringsfase en de extensieve beheerfase. (Uitvoering vindt nu plaats in het kader van het uitvoeringsprogramma bodemsanering);
- Nog te saneren locaties met tijdelijke beveiligingsmaatregelen: de tijdelijke beveiligingsmaatregelen zijn qua karakter vergelijkbaar met de werkzaamheden bij gesaneerde locaties met een nazorgplicht. (Uitvoering vindt nu plaats in het kader van het uitvoeringsprogramma bodemsanering);
- NAVOS-locaties: voormalige stortplaatsen waar nazorg moet worden uitgevoerd. (Uitvoering vindt nu plaats in het kader van het uitvoeringsprogramma bodemsanering);
- Reststofftoepassingen (toepassing in windwallen, geluidswallen, wegfunderingen) met een nazorgplicht in het kader van het Bouwstoffenbesluit. (Uitvoering vindt (deels) plaats door de Grond- en Reststoffenbank van Gemeentewerken in het kader van vergunningsverplichtingen).

5. Nazorgproces en beheerstrategie

5.1 Inleiding

Bij ruimtelijke ontwikkelingsprojecten speelt het omgaan met bodemverontreiniging vrijwel altijd een rol. Tijdens het proces van bodemonderzoek en sanering worden keuzes gemaakt over de benodigde saneringsinspanning om een locatie geschikt te maken voor het beoogde gebruik. Het is essentieel, dat wanneer gekozen wordt voor een saneringsvariant waarbij nazorg nodig is, het noodzakelijke (langjarig) beheer goed is meegewogen in deze keuze.

5.2 Nazorgproces

Het is van belang te onderkennen dat het opstellen van een nazorgplan gekoppeld is aan de verschillende fases die een bodemsaneringsproject doorloopt. Gedurende elke fase dient het nazorgplan te worden aangepast en getoetst aan de nieuwste inzichten. Er zijn vier (opeenvolgende) fases te onderscheiden:

- Onderzoeksfase: uitvoering bodemonderzoek en keuze van de saneringsvariant;
- Realisatiefase: uitvoering bodemsanering en in kaart brengen restverontreinigings situatie;
- Inregelfase nazorg: plaatsen en testen van de werking van nazorgvoorzieningen;
- Beheerfase nazorg: monitoring van de restverontreiniging(en) en onderhoud van de nazorgvoorzieningen.

Omdat de uitvoering van een bodemsanering (realisatiefase) vaak leidt tot een beter inzicht in de daadwerkelijke verontreinigings situatie wordt pas in de saneringsevaluatie het definitieve nazorgplan opgenomen. Echter, al in de onderzoeksfase (nader onderzoek, saneringsonderzoek, saneringsplan) dient aandacht te worden besteed aan de noodzakelijke nazorg om een goede vergelijking van de saneringsvarianten mogelijk te maken.

Naast technische aspecten moet in een nazorgplan ook nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de organisatie en de financiering van de nazorg. In het plan wordt aangegeven op welke wijze en op welke momenten verslag van de nazorg wordt gedaan, middels nazorgstatusrapportages* aan het bevoegde gezag. Op basis van het nazorgplan wordt een nazorgprogramma opgesteld. In dit nazorgprogramma is op detailniveau beschreven welke activiteiten jaarlijks moeten worden uitgevoerd op een locatie.

Nazorgstatusrapportages kunnen leiden tot aanpassingen in het nazorgprogramma. Het voorstel tot aanpassing moet door het bevoegde gezag Wbb worden goedgekeurd. Het nazorgplan blijft in beginsel gehandhaafd, tenzij het principe van de nazorg gewijzigd wordt. In dat geval moet door het bevoegde gezag een nieuwe beschikking worden afgegeven.

Registratie restverontreiniging en gebruiksbepalingen

Op basis van de saneringsevaluatie / nazorgplan wordt het saneringsresultaat door het bevoegde gezag vastgelegd in de gemeentelijke Wkpb administratie (Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen²). Indien er sprake is van restverontreiniging en gebruiksbepalingen dient het bevoegde gezag dit kenbaar te maken. De gebruiksbepalingen worden zo concreet mogelijk omschreven. Hierbij moet worden aangegeven welke handelingen of wijzigingen dienen te worden gemeld bij het bevoegde gezag. Een melding kan leiden tot een herbeoordeling van de geschiktheid van de bodem voor het nieuwe gebruik of functie. Om de registratie actueel te houden moeten veranderingen in functie en gebruik van een locatie aan het bevoegde gezag worden gemeld. Relevant zijn in dit verband onder andere ingrepen die invloed hebben op de waterhuishouding (bijvoorbeeld grondwateronttrekkingen of het aanbrengen/verwijderen van verharde oppervlakken) of op het duurzaam functioneren van een leeflaagconstructie (bijvoorbeeld aanleg van kuilen en vijvers of ondergrondse leidingen). Bij de registratie van leeflaagsaneringen moet duidelijk worden vermeld dat de leeflaag in stand moet worden gehouden en dat de grond onder de leeflaag verontreinigd is en daarom beperkte afvoer- en gebruiksmogelijkheden heeft.

5.3 Overdracht naar beheerfase

De verantwoordelijkheid voor de onderzoeksfase, realisatiefase en inregelfase rust bij de initiatiefnemer van het project. Deze moet het nazorgproject beheerklar overdragen aan de beheerorganisatie (voor de Rotterdamse gemeentelijke locaties is dat Beheer Buitenruimte). Bij de overdracht van de locatie moet onder andere aandacht worden besteed aan de continuïteit in de vastlegging van de meetresultaten. Beoordelingscriteria om al dan niet over te gaan naar de beheerfase moeten nog eenduidig worden vastgelegd.

5.4 Beheerstrategie

Het beheer van nazorglocaties moet worden aangestuurd op strategisch, tactisch en operationeel niveau.

De aansturing op strategisch niveau (beleid) heeft betrekking op het in organisatorisch en technisch-inhoudelijk opzicht eenduidig regelen van beheer en nazorg. Op strategisch niveau is een duidelijk en samenhangend beleid vereist (DCMR). In organisatorisch opzicht is het vooral van belang dat in een dergelijk beleid heldere doelen worden gesteld, dat verantwoordelijkheden (onder meer voor de aansturing op operationeel en tactisch niveau) en risico's duidelijk worden vastgelegd en dat de financiering goed wordt geregeld (Beheer Buitenruimte).

² De Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Wkpb) moet de registratie van alle beperkingen van de overheid (publiekrechtelijke beperkingen) verbeteren zodat kopers of eigenaren makkelijker inzicht hebben in de beperkingen die voor een gebouw of stuk grond gelden, bijvoorbeeld een status als monument, een aanschrijving, de wet voorkeursrecht gemeenten of een plicht tot bodemsanering.

De aansturing op tactisch niveau (*het organiseren van de uitvoering*) betreft het integraal beheer van meerdere locaties. Op tactisch niveau is een uitvoeringsstrategie nodig die wordt uitgewerkt op basis van een gesystematiseerd en gecategoriseerd overzicht van locaties. De uitvoeringsstrategie vormt de leidraad voor onder andere de planning en programmering (en daarmee voor de financiering) van de uit te voeren activiteiten op de in beheer zijnde locaties. Planning en programmering zijn van groot belang om, op locatieoverstijgend niveau, een zo optimaal mogelijke inzet van mensen en middelen te bereiken (jaar- en meerjarenplannen).

De aansturing op operationeel niveau (*uitvoering*) betreft het integraal beheer van de nazorg van individuele locaties. Locatiegericht nazorgbeheer is over de korte termijn gezien zeer concreet te sturen. Met het nazorgplan als uitgangspunt dienen activiteiten te worden ondernomen en de resultaten hiervan actief te worden gevolgd. Over de lange termijn is locatiegericht nazorgbeheer vaak minder voorspelbaar. Locatiespecifieke omstandigheden en ontwikkelingen kunnen aanleiding zijn voor ingrijpende wijzigingen van het nazorgplan.

5.5 Beheerdoelen

Het is niet eenvoudig om voor nazorg van bodemsaneringslocaties algemene beheerdoelen vast te stellen omdat deze meestal locatiespecifiek zijn vastgelegd in een beschikking van het bevoegd gezag op het nazorgplan. Toch zijn wel enkele algemene aspecten te noemen. Afhankelijk van het resultaat van een bodemsanering is de nazorg passief of actief.

Onder passieve nazorg wordt verstaan de registratie van de restverontreiniging en de eventuele gebruiksbeperkingen en de communicatie daarover.

Onder actieve nazorg vallen:

- Monitoring: bemonstering en analyses van grondwater teneinde eventuele verspreiding van (rest)verontreinigingen in de bodem te kunnen detecteren;
- Onderhoud: het in stand houden van aangebrachte isolatievoorzieningen en monitoringsvoorzieningen door middel van inspectie, reparatie en periodieke vervanging.

Met de uitvoering van de nazorg worden twee resultaten nagestreefd:

1. Locaties met een restverontreiniging geschikt houden voor het bestaande gebruik;
2. Bestaande milieukwaliteit handhaven en/of verbeteren, zodat risico's voor mens, ecosysteem en verspreiding worden weggenomen.

5.6 Typen beheer

Wat betreft het beheer is een onderverdeling te maken in technisch en functioneel beheer:

- Technisch beheer: Bepalen welke maatregelen noodzakelijk zijn om nazorgvoorzieningen fysiek in orde te houden en te zorgen dat zij hun verwachte technische levensduur halen. De feitelijke uitvoering van maatregelen wordt onderhoud genoemd. Het technisch beheer is gericht op de ongewijzigde instandhouding van nazorgvoorzieningen. Het kan echter gebeuren dat een bepaalde voorziening niet meer voldoet en een andere oplossing moet worden gezocht. In dat geval wordt gesproken over functioneel beheer.

- **Functioneel beheer:** Na verloop van tijd kunnen de omstandigheden zodanig zijn gewijzigd, dat het niet meer volstaat om de beheermaatregelen te beperken tot het technisch beheer. Gewijzigde wensen op het gebied van gebruik en inrichting van een locatie kunnen aanleiding zijn tot een verdergaande ingreep in de vorm van een (geheel of gedeeltelijke) aanpassing van de aanwezige nazorgvoorzieningen. Dergelijke ingrepen vallen in de categorie functioneel beheer. Ook monitoring valt overigens onder het functioneel beheer omdat het hier niet gaat om het in stand houden van voorzieningen, maar om het beoordelen van de functionaliteit van de nazorgvoorzieningen.

5.7 Onderhoud van de nazorgvoorzieningen

Onderhoud bestaat zowel uit maatregelen waarmee wordt bereikt dat de nazorgvoorzieningen de gewenste technische levensduur of instandhoudingstermijn kunnen halen, als uit vervanging van de nazorgvoorzieningen. In de beheerpraktijk worden verschillende soorten onderhoud onderscheiden:

Storingsonderhoud

Storingsonderhoud bestaat uit kleinere reparaties die meestal moeilijk planbaar zijn en niet uitgesteld kunnen worden. Noodzakelijk bij plotselinge defecten aan voorzieningen, vandalisme of calamiteiten. Voorbeelden van dergelijk onderhoud bij nazorg zijn: herstellen van een beschadigde leeflaag/verharding, vervangen van een drainagepomp bij niet meer functioneren.

Periodiek onderhoud

Tot het periodiek onderhoud behoren kleinschalige onderhoudsmaatregelen die volgens een planningscyclus verlopen (bijvoorbeeld maandelijks, jaarlijks of meerjaarlijks). Voorbeelden: inspectierondes en zonodig reparaties aan monitoringsvoorzieningen en het doorspuiten van drainagesystemen. Ook het vervangen van onderdelen die standaard slechts voor een korte periode meegaan (zuiveringsfilters bijvoorbeeld) behoort hiertoe.

Projectmatig onderhoud

Bij projectmatig onderhoud worden voorzieningen en systemen vervangen, zoals het aanbrengen van een nieuwe afdichtingsconstructie of het vervangen van een peilbuizennetwerk. Dit type onderhoud vindt wegens het grootschalige karakter projectmatig plaats. Er is geen vaste planningscyclus aan verbonden. Wel is er, op basis van de verwachte technische levensduur van voorzieningen, een indicatie te geven wanneer projectmatig onderhoud nodig is.

6. Organisatie

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de organisatie van het beheer van de gemeentelijke nazorglocaties en de uitvoering van de daaruit voortvloeiende werkzaamheden is geregeld.

6.2 Taken en verantwoordelijkheden tijdens de beheerfase

Het Leidingenbureau & Beheer ondergrond van de afdeling Beheer Buitenruimte van Gemeentewerken organiseert de uitvoering van de nazorgprojecten. Om dit te kunnen doen

- wordt minimaal 1 maal per 10 jaar een beheerplan nazorg opgesteld;
- wordt minimaal 1 maal per 4 jaar een meerjarenprogramma nazorg opgesteld;
- wordt ieder jaar een jaarplan nazorg opgesteld.

Verder fungeert Beheer Buitenruimte als vraagbaak / infopunt voor vragen op nazorggebied. Daartoe

- onderhoudt men contacten met het bevoegde gezag;
- wordt een beheersysteem nazorglocaties ingericht en bijgehouden;
- neemt men deel aan interne en extern kennisnetwerken;
- wordt meegewerkt aan R&D-projecten (bv rekenmodel nazorgkosten, monitoringstechnieken, gebiedsgerichte aanpak).

Het Ingenieursbureau van Gemeentewerken voert in opdracht van Beheer Buitenruimte de nazorgwerkzaamheden uit en stelt de nazorgstatusrapportages op.

De DCMR Milieudienst Rijnmond toetst de nazorgplannen en rapportages en adviseert het bevoegde gezag (B&W). Verder stelt de DCMR in opdracht van de gemeente het beleid op voor het nazorgbeleid.

De werven van Gemeentewerken zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van de openbare ruimte. Ter bescherming van de nazorgvoorzieningen in het openbare gebied dienen zij op de hoogte te zijn van de nazorglocaties binnen hun beheergebied. Beheer Buitenruimte dient dit te faciliteren.

7. Financiën

7.1 Inleiding

In de aanpassing van de Wet Bodembescherming (januari 2006) is vastgelegd dat bij bodemsaneringen met een nazorgtaak, de financiering van de nazorg door de beschikkinghouder moet worden geborgd. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke kosten zijn gemoed met het beheer en uitvoering van de nazorg van de gemeentelijke bodemsaneringslocaties en hoe deze kosten zijn gedekt.

7.2 Kosten

Een exacte berekening van de benodigde middelen voor de nazorg (beheer en uitvoering) van de gemeentelijke bodemsaneringslocaties is op dit moment niet op te stellen. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat sommige locaties lang geleden gesaneerd zijn en onbekend is of alle voorzieningen nog wel aanwezig zijn en zo ja of deze nog voldoende functioneren. Voor de benodigde herstelkosten moet een aanname gedaan worden. Daarnaast is de nazorg zeer locatiespecifiek en moet eigenlijk per locatie een raming worden opgesteld om een volledig beeld te krijgen. Deze ramingen zijn op dit moment nog niet beschikbaar.

Om toch een indicatie te krijgen van de benodigde middelen is een raming gemaakt op basis van de ervaringen van Gemeentewerken van de afgelopen jaren. Er is voor de actieve nazorglocaties een gemiddeld bedrag per locatie voor de uitvoeringskosten opgenomen (€6.000).

Voor de passieve locaties hoeven, op basis van het "Beleidsvoorstel aanpak nazorg bodemsaneringslocaties in Rotterdam", geen uitvoeringskosten te worden opgenomen. De verhouding actieve / passieve nazorglocaties is circa 15% / 85% (60 / 340 locaties). Verder zijn schattingen gemaakt voor de herstelkosten van de nazorgvoorzieningen (€1000 per locatie) en voor de beheerkosten (actieve locaties: €1.250 en passieve nazorglocaties: €350). Ten behoeve van het uitvoeren van de beheer- en informatietaak zal een beheersysteem moeten worden gebouwd en gevuld. De kosten hiervan zijn verwerkt in de beheerkosten.

De jaarlijkse kosten, op basis van het areaal aan gemeentelijke nazorglocaties (eind 2007), worden geschat op ca. €614.000 (zie bijlage 2).

7.3 Dekking

Er zijn grofweg 3 mogelijkheden om de nazorg van de gemeentelijke bodemsaneringslocaties financieel te borgen:

1. Jaarlijkse financiering per project door de beschikkinghouder (gemeentelijke dienst);
2. Financiering per project via eenmalige afkoop door de beschikkinghouder;
3. Jaarlijkse financiering nazorgprogramma van alle locaties met centrale middelen.

Tijdens de collegeretraite van mei 2009 heeft het college van B&W besloten om vanuit de centrale middelen structureel geld beschikbaar te stellen voor de dekking van de kosten van de nazorg van alle gemeentelijke bodemsaneringslocaties.

Daarmee wordt aangehaakt aan de constructie die wordt gehanteerd bij aanleg, beheer en onderhoud van de hoofd- en verzamelwegen. De aanleg van een nieuwe weg wordt betaald door het OBR (en soms gedeeltelijk via Rijkssubsidies), na overdracht wordt het beheer en onderhoud gefinancierd via ORM. Het onderhoud (storingsonderhoud, periodiek en projectmatig onderhoud) uit het jaarlijkse onderhoudsbudget. Reconstructies en/of vervanging uit apart aangevraagde investeringkredieten. Wanneer het wegareaal toeneemt, wordt het ORM-onderhoudsbudget opgehoogd (accres).

De analogie doortrekkend betekent dit bij nazorg: de gemeentelijke diensten betalen (eventueel met een bijdrage van het Rijk) de uitvoering van de bodemsanering conform het saneringsplan (inclusief aanleg en inregelen van de nazorgvoorzieningen). Na overdracht wordt de nazorg betaald via ORM. Indien nodig wordt het vervangen van de nazorgvoorzieningen betaald via een apart aangevraagd investeringskrediet. Wanneer het aantal nazorglocaties toeneemt (areaal) wordt het nazorgbudget opgehoogd (accres).

Begrippenlijst

Beheer	Het in overleg met alle betrokken disciplines bepalen van alle maatregelen die nodig zijn om ervoor te zorgen dat een specifieke locatie gedurende een langere periode zijn <i>afgesproken</i> functie behoudt en de nazorgvoorzieningen in stand blijven.
Gebruiksbeperking	Als gevolg van aanwezige bodemverontreiniging rusten er beperkingen op het gebruik van (een deel van) een perceel grond. Het kan bijvoorbeeld gaan om het in stand houden van een laag schone grond (niet graven), het afzien van telen en eten van voedsel. Gebruiksbeperkingen worden vastgelegd in de beschikking op een saneringsverslag.
IBC-maatregelen	Isoleren, beheersen en controleren. Een pakket van maatregelen bedoeld om te voorkomen dat aanwezige bodemverontreiniging zich kan verspreiden via het grondwater. De belangrijkste concrete activiteiten zijn isolatie (bijvoorbeeld met kunststoffolie) en monitoring om de grondwaterkwaliteit in de gaten te houden.
KWALIBO	Kwaliteitsborging bij bodemintermediairs. Bedoeld om de betrouwbaarheid van het werk van bodemintermediairs te vergroten door kwaliteitseisen en integriteitseisen te stellen aan activiteiten in het bodembeheer. Bodemintermediairs zijn onder meer adviesbureaus, laboratoria, aannemers, grondbanken en bedrijven die grond en baggerspecie reinigen of verwerken. Dit kunnen zowel private partijen als overheden zijn. In sommige situaties is functiescheiding van activiteiten verplicht.
Leeflaag	Een laag schone grond bovenop een bodemverontreiniging, die bedoeld is om zonder risico's gebruik te kunnen maken van een perceel. Naast grond kan ook verharding (bijvoorbeeld asfalt of klinkers) voor dit doel worden gebruikt.
Nazorg	Het geheel van maatregelen gericht op het waarborgen en handhaven van het bereikte en/of beoogde milieubeschermingsniveau gedurende een lange periode, nadat een bodemsanering is uitgevoerd, een stortplaats is gesloten of een civiel werk is afgrond. Het geheel van maatregelen bevindt zich op het financiële, juridische, technische en/of organisatorisch gebied.

Nazorgstatusrapportage	De nazorgstatusrapportage heeft als doel het bevoegde gezag in staat te stellen te beoordelen of de nazorg conform het goedgekeurde nazorgplan wordt gerealiseerd en of de gebruiksbeperkingen worden nageleefd.
Mobiel / immobiel	Bij mobiele bodemverontreiniging gaat het om stoffen die moeilijk hechten cq. makkelijk loslaten van bodemdeeltjes en zich op die manier kunnen verspreiden via het grondwater. Voorbeelden zijn olieproducten en chloorverbindingen. Bij immobiele bodemverontreiniging gaat het om stoffen die zich hechten aan bodemdeeltjes en daardoor minder snel verspreiden via het grondwater. Voorbeelden zijn zware metalen en PAK.
Restverontreiniging	Bodemverontreiniging die achterblijft na een bodemsanering. Veelal bevindt deze zich op grotere diepte, onder bebouwing, of op een belendend perceel, waardoor de sanering buitenproportioneel duur of complex zou zijn geworden, indien deze ook verwijderd zou zijn. Nazorg ter beheersing van restverontreiniging kan in een dergelijk geval kostenefficiënter zijn.
Stabiele eindsituatie	Situatie waarin geen verdere verspreiding van een bodemverontreiniging meer optreedt. Deze situatie moet binnen een periode van maximaal 30 jaar na aanvang van de sanering zijn bereikt. Indien de restverontreinigingen tegen de verwachting in niet stabiel worden, dienen maatregelen te worden getroffen om deze te beheersen. In dat geval zullen langdurige en actieve monitoring van de restverontreinigingen en nazorg aan isolatie- en beheerssystemen noodzakelijk zijn.

Bijlage 1 Gemeentelijke nazorglocaties bodemsanering

Bijlage 2 Schatting nazorgkosten

Kostenraming Beheer & Uitvoering gemeentelijke nazorglocaties	Omvang areaal: 31-12-2007 Prijspeil 2008	
Uitgangspunten	aantal locaties Actief	60
400 locaties, 15% actief, 85% passief	aantal locaties Passief	340
gemiddeld	herstel voorzieningen	€ 1.000
gemiddeld	uitvoeringskosten actief	€ 6.000
gemiddeld	uitvoeringskosten passief	€ 0
	beheer actief	€ 1.250
	beheer passief	€ 350
Berekening kosten		
herstel voorzieningen		€ 60.000
actieve nazorg		€ 360.000
passieve nazorg		€ 0
beheer actieve nazorg		€ 75.000
beheer passieve nazorg		€ 119.000
Totaal		€ 614.000